RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA IV.

IGUVINARUM TABULARUM PRECES INTERPRETANS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVII.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

P r a e f a t i o.

Explicatis omnibus inscriptionum Umbricarum nominibus propriis, ad nomina communia progredior eorumque flexiones, ad quas demonstrandas nihil aptius est quam preces in tribus postremis tabulis cum variis repetitionibus exhibitae. Has igitur preces, quarum praecipuas jam Lassenius Professor in Rhenano Museo philologico a Welckero atque Naekio edito a. 1833. p. 360 sqq. et a. 1834. p. 141 sqq. interpretari conatus est, hujus particulae argumentum feci. Nonnulla Lassenius melius intellexit quam Lanzius aliique hariolantes magis quam interpretantes, plura vero vel omnino non enodavit, vel dubiosa reliquit, tam multis intermixtis erroribus, ut nova quadam via ingrediendum mihi videretur. Itaque comparatis omnibus precibus, quaecumque in quinta, sexta, septimaque tabulis perscriptae sunt, rectioris interpretationis fundamenta jacienda putavi, et quia pleraque Catonis Censorii, tabulis Iguvinis fere coaetanei, precibus similia inveni, illis, quae Cato edidit, ad preces tabularum nostrarum explicandas usus sum, parum curans, quid alii ante me vel recte vel perperam judicaverint. Esse quidem profiteor, quae ipse nondum satis intellexerim; sed haec me impedire non possunt, quo minus ea proferam, quae sentio, quippe quum tam pauca incerta reliquerim, ut non universus solum verborum contextus perspici possit, sed singulis

etiam enuntiationibus tanta lux affundatur, ut construi inde queant Umbricarum declinationum schemata. In iis, quae adhuc ignoro, aut dies diem docebit, aut acutiores alii alia enodabunt: alius enim alio, ut Ausonii verbis utar, plura invenire potest; nemo omnia. Vid. in Edylliis epistola ad Symmachum ante gryphum ternarii numeri.

Particula IV.

Iguvinarum tabularum preces interpretans.

1. Quum, quod Plinius H. N. XXVIII, 2. scripsit, victimas caedi sine precatione non videretur referre, nec deos rite consuli, in omnibus fere tabulis Iguvinis preces praecipiuntur; nusquam tamen praeter pauca quaedam, quae in tabula quinta leguntur, formulae precationum perscriptae sunt, nisi in sexta septimaque tabulis. In his praecipuae sunt, quae in primo sacrificio ante ferias treblanas Jovi Grabovi tribus bubus faciendo copiosius expositae et propter trium victimarum caedes ter repetitae leguntur VI, b, 22—55. Illae enim in omnibus sacrificiis repeti jubentur verbis

vel his: *surur naratu, puse pre verir treblanir,* VI, b, sq. a, 2. 4.

vel his: *suront naratu, pusi pre verir treblanir;* VI, a, 20 sq. VII, a, 7.

vel his: *suront naratu, puse verisco treblan(e)ir,* VI, a, 23. 44. 46. VII, a, 5. 42. 53.

h. e. insuper narrato, sicut ante ferias treblanas.

Praeterea aliae preces inseruntur quarto, sexto, octavo, decimo atque duodecimo sacrificio, quarum tres postremae VI, a, 57—62. VII, a, 9—23. 25—36. 47—51. inter se quidem similes, sed a reliquis VI, a, 6—15 et 26—36. inter se congruentibus, si pauca exceperis, diversae sunt. Ceterum verba *suror persnimu, puse sorsu* VI, a, 37. et *suront naratu, puse post verir tesenocir,* ad preces illas respiciunt, quae in quarto sextoque sacrificio, primis precibus similes, adduntur. In omnibus precibus deorum nomina anteponuntur singulis enuntiationibus, exceptis trium primarum precum initiis, in quibus deorum nomina ter postponuntur verbis *t(e)io(m) subocav suboro,* in fine precum paullo aliter repetitis. Legimus enim

VI, b, 22 sq. *Teio subocav suboco, Dei Grabovi!*
VI, a, 6. *Tio subocav suboco, Fisovi Sansi!*
VI, a, 25 sq. *Tiom subocav suboco, Tefro Jovi!* at
VI, b, 34. 44. 55. *Di Grabovie! tio(m) subocav.*
VI, a, 15. *Fisovie San'sie! tiom subocav.*
VI, a, 36. *Tefre Jovie! tiom subocav.*

2. Ut in his deorum nomina diversis modis scripta sint, non temere factum inde intelligitur, quod semper illa similiter distinguuntur, ita quidem, ut inter *Dei Grabove* et *Di Grabovie* VI, b, 25., *Fisovi San'si* et *Fisovie San'sie* VI, a, 8 sq., *Tefro Jovi* et *Tepre* s. *Tefre Jovie* VI, a, 27 sq. nullum aliud verbum precationis intercedat. Quaeritur ergo, si nomina anteposita in vocativo casu scripta sunt, quo casu accipienda sint nomina postposita? Sine dubio illa ad pronomen *t(e)io(m)* referenda, eamque ob causam in casu locali scripta sunt, qui quidem dativi locum obtinere poterat, sed differebat flexione: nam in dativo casu legimus *ΙυFε ΚϱαπυFι* IV, b, 3. s. *Juve Grabovei* VI, b, 22., *Φισε Σαζι* IV, b, 16. s. *Fiso Sansie* VI, a, 3., *Τεφϱε ΙυFιε* IV, b, 25. s. *Tefrei Jovi* VI, a, 22. Hinc in secunda mea particula perperam *Tefro Jovi* cum dativo *Τεφϱε ΙυFι* IV, b, 29. comparassem, nisi Dempsterus quoque VI, b, 58. *Trebo Jovie* eo loco, quo IV, b, 8. *Τϱεβε ΙυFιε* scriptum est, pro Gruteri *Trifei* exhibuisset. Casum localem *tio(m)* vero dativi locum obtinere, inde colligo, quod pro verbis in fine precum VI, b, 54 sq. ante *Di Grabovie! tiom subocav* insertis: *Di Grabovie! tio comohota tribrisine buo peracnio pihaclo* cet. V, b, 24 sq. scriptum est: *Ιαπατεϱ, Σαζε, τεφε εστυ Fιτλυ Fεφϱυ, σεστυ, πυϱτιφελε*, h. e. ni fallor, *Jupiter, San'sie, tibi isto vitulo votivo, concesso, consecrato.* Hic igitur *τεφε* scriptum est pro *tio(m)*, sicut V, a, 25. *τιυ πανι, τιυ Fινυ*, h. e. tibi pane, tibi vino, legitur: *τιυ* enim idem significare, quod *macte* apud Catonem R. R. 134., quum scribit: „Jupiter Dapalis! macte „istace dape pollucenda esto: macte vino inferio esto!“ credere non possum, quia idem R. R. 141. dixit: „Mars Pater! quod tibi illoce porco, neque satisfactum est, te hoce porco „piaculo!“ In his quidem Cato plerumque accusativo *te* utitur, sicut etiam *te bonas preces precor* pro *tiom subocav suboco* scribere solet; sed verbo *suboco*, cui sane, etsi, unde ortum sit, vix dicere possum, supplicandi inest notio *), dativus adjungendus mihi videtur. Ex eo autem, quod in fine precum nonnisi *tio(m) subocav* legitur, non sequitur, quod Lassenio visum est, non *suboco*, sed *subocav* verbum esse, cum *tio(m)* construendum: cum *tio(m)* enim, sicut cum *te* apud Catonem, solus ablativus construi solet.

3. Mihi quidem *suboco* illud verbum esse videtur, unde imperativus *subotu* VI, a, 25, *συβατ'τυ* V, a, 42. s. *συχατυ* I, 16. derivandus est; neque tamen *subocav* ablativum esse puto, quia solita in septima tabula postremae literae geminatio dissuadet, ne *subocau* legamus quatuor syllabis. Videtur potius *subocavv* legendum, et, quia peractas preces significat, sicut peracta sacrificia praeterito *purdito(m) fust* VI, a, 42. et VII, a, 45. indicantur, pro praeterito habendum, quod proprie *submisi me*, deinde *supplicavi* significat, quemadmodum Cicero pro Plancio c. 10. dixit: „Tribubus submisi me et supplicavi.“ In

*) Fortasse ab Graeco *ὑπέχειν ἑαυτὸν*, se dare sive submittere, Umbrorum *suboca*, *ὑποχή*, indeque verbum *subocare* derivatum est.

initio precum autem *t(e)io(m) suboeav suboco*, h. e. tibi supplicavi et supplico, ad dictionis vim augendam scribitur, quemadmodum in Franco-Gallicis regum edictis legimus: *Nous avons ordonné et nous ordonnons.* Jam vide fraudulentiam artificis, qui, Marioniorum gentis Iguvinae vetustatem probaturus, in triangulo ejus sigillo ad unum latus *Martier,* ad alterum *tiom isir,* ad tertium *suboeauu* literis Umbricis sculpsisse dicitur: *v. Sansovino della origine et de' fatti delle famiglie illustri d'Italia*, pag. 341. Hanc inscriptionem homo, Umbricae linguae ignarus, e voce *subocavv* VII, a, 20. s. 34. et verbis sequentis versûs *Martier! tiom isir* sic composuit, ut omni sensu careret. Nihilo secius eam Annibal de Abbatibus Oliverius in Observatt. ad monumenta veterum Pelasgorum pag. 24. interpretatus est: *Mars sit sub tua virga pastorali,* et paullo aliter: *Mars sit tua virga pastoralis,* Gorius in Mus. Etrusc. Vol. II, pag. 435 sq. dicens, verba annuli vetustissimi: MARTIER TIOM ISIR SVBOCAV, in tabulis Iguvinis Pelasgorum lingua scripta legi. Mittamus illam fraudulentiam, et faciamus potius, ut appareat, quam similis sit Catonis et Umbrorum sermo, periculum, ea, quae Cato R. R. 134. de porca praecidanea scripsit, in Umbricam linguam vertendi.

4. De porca praecidanea, priusquam fruges condantur, Cato sic scripsit:

Ture, vino, Jano, Jovi praefato. Priusquam porcum feminam immolabis,
Dur, vinu, Jane, Juve persnihimu. Perne poei porca (comia) portuvies,
Jano struem commoveto sic: Jane Pater! te hac strue commovenda bonas preces precor,
Jane strusla arsveitu isec: Jane Pater! tiom esa strusla fiela, tiom suboeav suboco,
uti sies volens propitius mihi liberisque meis, domo familiaeque meae.
fons sir, pacer sir mehe, tote famersie, viro, pequo.
Ferctum Jovi moveto et mactato sic: Jupiter! te hoc fercto obmovendo bonas preces precor,
Farsio Juve arsveitu, enom portuvitu isec: Jupater! tiom esu farsio fiela, tiom suboeav suboco,
uti sies volens propitius mihi liberisque meis, domo familiaeque meae. Mactus hoc fercto!
fons sir, pacer sir mehe, tote famersie, viro, pequo. Tiom esu farsio!
Postea Jano vinum dato sic: Jane Pater! uti te strue commovenda bonas preces bene precatus sum,
Enom Jane vinu fetu, eso persnimu: Jane Pater! porsei tiom strusla ficla pir ortom est, puseneip eritu,
ejusdem rei ergo macte vino inferio esto!
isontec tiom esu vinu!
Postea Jovi sic: Jupiter! macte fercto esto! macte vino inferio esto!
Enom Juve eso persnimu: Jupater! tiom esu farsio! tiom esu vinu!
Postea porcam praecidaneam immolato. Ubi exta prosecta erunt,
Ennom porca peraeri pihachu fetu. Poei este prosicurent,
Jano struem commoveto, mactatoque item, uti prius obmoveris.
Jane strusla fiela arsveitu, enom portuvitu isontee, puse subra arsvehiest.

Jovi ferctum obmoveto, mactatoque item, uti prius feceris.
Juve farsio ficla arsveitu, enom portuvitu isontec, puse subra facust.
Item Jano vinom dato, et Jovi vinum dato ita, uti prius datum;
Isontee Jone vinu fetu, Juve vinu fetu isec, puse subra focust,
ob struem obmovendam et ferctum libandum.
poei strusla ficlo orsvehiest et farsio.

5. Ut non omnia ista verbotenus, sic fortasse non omnia recte a me reddita sunt: sed apparet inde, cujus caosa versionem istam feci, ea, quae in Iguvinis tabulis leguntur, non moltum differre a Catonis sermone et ingenio, eaque, quae Cato scripsit, ob eandem causam moltum conferre ad preces tabularum illarum recte explicandas. Sic primae precum parti in Iguviois tabolis respondet precum finis, quas Cato R. R. 139. luci collucandi ergo sic scripsit: „Ejos rei ergo te hoc porco piaculo immolando bonas preces precor, „uti sies volens propitios mihi, domo familiæque meae, liberisque meis. Harumce rerum „ergo macte hoc porco piaculo immolando esto.“ En preces Umbricas cum versione, in qua, ut in ipsis precibus, variantes lectiones, quo magis in oculos inciderent, typis distinguendas curavi:

VI, b, 22 sq. *Teio* subocav soboco, *Dei Grobovi!*
VI, a, 6. *Tio* subocav suboco, *Fisovi Sansi!*
VI, a, 25 sq. *Tiom* subocav suboco, *Tefro Jovi!*
Te bonas preces precor, Jovem Grabovem! Fisovem San`sium! Tefram Joviam!
VI, b, 23. ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper:
VI, a, 6 sq. ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper:
VI, a, 26. ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper:
pro monte Fisio, pro tota Iguvino, pro illius nomine, pro hujus nomine.
VI, b, 23 sq. *Fos sei*, pacer *sei* ocre *Fisei*, tote *Ijovine*, erer nomne, erar nomne.
VI, a, 7 sq. *Fons sir*, pacer *sir* ocre *Fisi*, tote *Ijovine*, erer nomne, erar nomne.
VI, a, 26 sq. *Fonsir*, pacer *si* ocre *Fisi*, tote *Iovine*, erer nomne, erar nomne.
(uti) *sies volens propitius* (propitia) *monti Fisio, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.*
VI, b, 24. Arsie! *tio* subocav suboco, *Dei Grabove!*
VI, a, 8. Arsie! *tiom* subocav suboco, *Fisovi San`si!*
VI, a, 27. Arsie! *tiom* subocav soboco, *Tefro Jovi!*
Benevole(benevola)! *te bonos preces precor, Jovem Grabovem!* Fisovem Sansium! Tefram Joviam!
VI, b, 24 sq. *Asier* frite, *tio* subocav suboco, *Dei Grabove!*
VI, a, 8. *Asier* frite, *tiom* subocav suboco, *Fisovi San`si!*
VI, a, 27. *Arsier* frite, *tiom* subocav suboco, *Tefro Jovi!*
Benevoli(benevolae)*fiducio, te bonas precor, Jovem Grabovem!* Fisovem Sansium! Tefram Joviam!

6. Quod in his precibus verba *tiom subocav suboco* ter repetita sunt, causa latet in triadis vi magica, cujus auspicio, teste Martiano Cap. VII, §. 733., preces ac libamina tertio repeti solebant*). Quid autem verba *arsie* et *arsier frite* anteposita sibi velint, intelligitur ex precibus, quae in inferiis VII, a, 18 sqq. et 31 sqq. sic praecipiuntur:

Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom esir vesclir adrer (olfer),
popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.
Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom subocava:
Prestotar 'Serfiar 'Serfer Martier foner frite, tiom subocavv.

Quemadmodum hic pariter atque in repetitis post lustrationem iisdem precibus VII, a, 21 sqq. et 34 sqq., in quibus tamen verbis *tiom isir vesclir adrir* (*alfer*) additum est *tiom plener*, h. e. tibi plenis, primum vocativus *Prestota 'Serfia*, deinde genitivus *Prestotar 'Serfiar*, adjecto adjectivo *foner*, quod a nomine *frite* dependet, anteponitur; sic *arsie* pro vocativo, et *arsier* pro genitivo ἀρσίου, h. e. εὐμενοῦς sive *foner* (volentis), est accipiendum. *Frite* ablativus est nominis substantivi, cujus adjectivum *fretus* (confisus) e Latina lingua notum est, sicut τὸ θρέττε apud Aristophanem Eq. 17. fiduciam (θράσος) significantis; *foner* autem genitivus est adjectivi *fons*, cujus similis nominativus pluralis numeri ex comparatis hisce precibus cognoscitur:

VII, a, 49 sq. *Tursa Jovia! futu fons, pacer pase tua pople totar Iovinar, tote Iovine.*
VI, a, 61 sq. *'Serfe Martie! Prestota Serfia Serfer Mortier! Tursa 'Serfia Serfer Martier! fututo foner, pacrer pase vestra pople totar Ijovinar, tote Ijovine.*

Foner frite sive *orsier frite* igitur indicat, quod Horatius in fine carminis secularis cecinit:

Haec Jovem sentire deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto.

Pro his in fine precum VI, a, 15. nihil nisi *Fisovie frite, tiom subocav* additur, ubi *Fisovie* pro genitivo *Fisovier* positum videtur, sicut III, b, 9. et 14. *agre* pro *agrer*, atque e contrario VII, a, 22. *Prestota 'Serfiar* perperam pro *'Serfia* scriptum legitur.

7. *Fons* proprie idem significat, quod *fovens* apud Latinos, *pacer* autem idem, quod *pocatus:* additur enim *pase tua*, h. e. pace tua, quod legitur in inscriptione Sancti apud Grut. XCVI, 7. Murat. XCVI, 1. Orell. 1862. Sed sicut *futu fons, pacer pase tua* iis respondet, quae Diomedes apud Homerum Il. X, 290 sq. Minervam precatur: *Νῦν μοι, δῖα θεά, ἐθέλουσα, πρόφρασσα παρίστασο*, sic *fons sir, pacer sir* iis, quae Festus s. v.

*) Imo *ter novies* dicenda fuit podagrorum incantatio apud Varronem R. R. I, 2.: „Terra „pestem teneto, salus hic maneto," sicut pro Virgiliano Ecl. VIII, 73. „*Terna* tibi haec primum „*triplici* diversa colore Licia circumdo, *terque* hanc altaria circum Effigiem duco" Ciris auctor, v. 370. cecinit: „*Terque novena* ligat *triplici* diversa colore Fila: *ter* in gremium mecum, inquit, despue, virgo. „Despue *ter*, virgo."

strufertarios exhibet scribendo: „Sacrificia quaedam strue et ferto sollennibus verbis fa-„ciunt: Precor te, Jupiter! uti mihi volens, propitius sies.“ Quemadmodum *arsie* et *arsier*, sic etiam *pacer* in utroque genere, tam masculino quam feminino, dici potuit: nam Tursa Jovia quoque, sicut Prestota Serfia VII, a, 17. et 31., *pacer* audit. Non igitur necesse est, ut vocativo *Tefre Jovie* deum masculum invocari putemus, etsi Pales quoque apud Arnobium III, pag. 123. et Martianum Cap. I, pag. 16. masculus dicitur. Sic Ennius *acer* et *acris* de utroque genere promiscue usurpavit, atque alii *acer, acra, acrum* quoque pro *acer, acris, acre* dixerunt, sicut e contrario *porci sacres* dici solebant *porci sacri* sive *puri* ad piandum, Plant. Menaechm. II, 2, 16. Rud. IV, 6, 4. Varr. R. R. II, 1 et 4. Fest. s. v. *sacrem porcum*. Hinc etiam in Iguvinis tabulis VI, a, 18. VII, a, 40. 45. *sacra* et VII, a, 52. 56. *com peracris sacris* legitur, at II, 8. 9 sq. 12. *σαxϱε uFεμ*, V, a, 20 sq. *xατλu σαxϱε σεFαxvε*, II, 26. *uFεμ σεFαxvι*, V, b, 7 sq. *σι πεϱαxvε σεFαxvε*, V, b, 10 sq. *xαπϱu πεϱαxvε σεFαxvε*, V, a, 5. *βuμ πεϱαxvε*, V, a, 10 sq. *uFε πεϱαxvεμ πεϱαεμ*, V, a, 11 sq. *αβϱuvu πεϱαxvε*. Quemadmodum igitur apud Plautum et Varronem*) agni et porci *sacres* sive sinceri et puri dicuntur, sic in Iguvinis tabulis oves et catuli, et oves quidem tam *sevacnes, peracnes, persoës*, quam *sacres*, sues et capri vero *peracnes sevacnes*, boves et apri nonnisi *peracnes*, unde genitivus *buo peracnio* pro *buom peracniom* VI, b, 54. legitur, quocum *σαxϱεu πεϱαxvεu* III, a, 6 sq. comparari posset, nisi etiam VII, a, 51. *ivenga peracrio* pro *ιFεxα πεϱαxϱε* IV, a, 40. scriptum esset.

8. *Peracris* et *peracnis* eadem esse vocabula, preces docent VI, b, 25—55. ter repetitae: in illis enim, etsi triplex boum mactatio VI, b, 54. *comohota tribrisine buo peracnio pihaclo* dicitur, ter terna repetitione VI, b, 25. 29. 34; 35. 38. 43; 45. 48. 53. *bue peracr(e)i pihaclu* pro *bove sacri piaculo* exaratum est. Hae quoque preces tribus partibus constant, quas, ne obruamur verborum interpretandorum multitudine, sigillatim tractare liceat, comparatis tamen omnibus similibus precibus.

VI, b, 25. 35. 45. *Di Grabovie! tio(m) esu bue peracr(e)i pihaclu (etru, tertiu).*

VI, a, 9. *Fisovie San sie! tiom esa mefa spefa Fisovina.*

VI, a, 27. *Tepre Jovie! tiom esu sorsu persontru Tefrali pihaclu.*

NN. tibi hoc bove sacri (hac maza spissa Fisovina, hoc sociali purgamine Tefrali) piaculo.

VI, b, 25 sq. 35. 45. *ocreper Fisiu, totaper I(j)ovina, irer* nomneper, erar nomneper.

VI, a, 9 sq. et 28. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer* nomneper, erar nomneper.

pro monte Fisio, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.

In his distinguenda sunt duo pronomina demonstrativa, quorum alterum a syllaba *es* incipiens Latino pronomini *hic*, alterum a syllaba *er* incipiens Latino pronomini *is*

*) Festus Catonem quoque atque Ennium laudavit tanquam *sacrem* pro hostia ponentes.

respondet. In utroque pronomine Umbri eodem modo tria genera distinxerunt, atque pro *e* etiam *i* scripserunt; apud Romanos vero Festus *necerim* pro *neceum* refert, et *sum, sam, sos, sas*, pro *eum, eam, eos, eas*, usurpavit Ennius: unde *sad* sive *suad* pro *sic* (Umbrice *isec* VI, a, 25. s. *issoc* VII, b, 3.) dictum Messala apud Festum ait, in his autem prima litera *e* abjecta fuit, ut in *sum, sumus, sunt* pro *esum, esumus, ésunt* cet. Ablativum habes omnium generum in *esu bue, esa mefa spefa, esu sorsu persontru*, quibus addas pluralem *esir* s. *isir vesclir* VII, a, 9. 18. 21; 26. 32. 34; genitivum et masculini et feminini generis in *erer* s. *irer* et *erar*, quibus addas pluralem *erom* s. *ero* VI, a, 62. VII, a, 13 sq. 28. 50. Illud pronomen semper ante nomen suum ponitur, hoc contra refertur ad nomen antecedens, ut *erer* supra ad montem Fisium, *erar* ad totam Iguvinam. Quia vero Romani *ejus* tam pro *erer*, quam pro *erar* dicebant, nobis *illius* et *hujus* scribendum fuit.

9. Quae sequuntur, in secundis precibus desunt, etsi VI, a, 10. dicitur:
Fisovie San'sie! ditu; ocre Fisi, tote Iovine; ocrer Fisie, totar Iovinar, dupursus.
h. e. Fisovis San'sie! dicito; monti Fisio, toti Iguvinae; montis Fisii, totius Iguvinae (nomini), bis.

In reliquis precibus haec leguntur:

VI, b, 26. 35 sq. 45 sq. *D(e)i Grabovie!* orer ose, perse(i) ocre(m) Fisie(m) pir orto(m) est,
VI, a, 28 sq. *Tefre Jovie!* orer ose, perse ocre Fisie pir orto est,
N. N. *oratus* (orata) *audias, siquidem in monte Fisio piamen oratum est,*
VI, b, 26 sq. 36 sq. 46 sq. *tote(me) Iovine(m)* arsmor dersecor subator sent, pus(e)i neip (h)er(e)itu.
VI, a, 29. *tote Ijovine* arsmor dersecor subator sent, pusi neip heritu.
in tota Iguvina cives devotione submissi sunt, etsi nec serviliter.
VI, b, 27. 37. 47. *D(e)i Grabovie! perse(i) tuer* pe(r)scler vaseto(m) est, pesetom est,
VI, a, 29 sq. *Tefre Jovie! perse touer* pescler vasetom est, pesetom est,
N. N. *siquidem tuis lustrationibus vacatum est, cessatum est,*
VI, b, 27 sq. 37 sq. 47 sq. peretom est, frosetom est, daetom est, *tuer* pe(r)scler virseto avirseto vas est.
VI, a, 30. peretom est, frosetom est, daetom est, *touer* pescler virseto, avirseto vas est.
paratum est, proditum est, doctum est, tuis lustrationibus verruncatu, averruncatu fas est.
VI, b, 28 sq. 38. 48. *Di Grabovie! pers(e)i mers(e)i, esu bue peracr(e)i pihaclu* (etru, tertiu), *pihaf(e)i.*
VI, a, 31. *Tefre Jovie! perse mers est, esu sorsu persondru pihaclu pihafi.*
N. N. *siquidem salutare est, hoc bove sacri* (sociali purgamine) *piaculo fac pietur.*
VI, b, 29. 38 sq. 48 sq. *Di Grabovie!* pihatu ocre(m) Fisi(m), *pihatu* tota(m) I(j)ovina(m).
VI, b, 31. *Tefre Jovie!* pihatu ocre Fisi, tota Ijovina.
N. N. *piato montem Fisium,* (*piato*) *totam Iguvinam.*
VI, b, 29 sq. 39. 49. *Di Grabovie!* pihatu ocrer Fisier, totar I(j)ovinar, nome:
VI, a, 31. *Tefre Jovie!* pihatu ocrer Fisier, totar Ijovinar, nome:
N. N. *piato montis Fisii, totius Iguvinae, nomen:*

VI, b, 30. 39 sq. 49 sq. nerf, a(r)smo, v(e)iro, pequo, castruo, fri, pihatu.
VI, a, 32. nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, fri, pihatu.
(de) *magistratu, civibus, viris, pecubus, moenibus, frugibus, piato.*

10. In his, quae difficillima intellecta sunt, ante omnia distinguamus duas conjunctiones varie scriptas: *perse, persi s. pirsi, persei,* et *pusi* sive *pusei,* etsi VI, b, 14. *porsei subra screhitor sent* pro *pusei subra screhto est* exaratum legitur. Ab illa enim conjunctione tres enuntiationes incipiunt, quarum primae verba *pus(e)i neip (h)er(e)itu* adjiciuntur, quemadmodum V, a, 3 sq. legimus: *περε καρνε σπετυριε Ατιιεριε αFιεκατε αιυ υρτυ, φεφυρε φετυ, πυξε νειπ ερετυ.* Ibi tamen inter *περε υρτυ* et *πυξε νειπ ερετυ* inserta sunt verba *φεφυρε φετυ,* quae quid significent, nescio. Verba *καρνε σπετυριε Ατιιεριε αFιεκατε αιυ* ad antecedentia V, a, 1. respiciunt, ubi pro *αιυ* legimus *ναρακλυμ*: hinc *αιυ(μ)* precationem sive *εὐχήν* significare videtur, omnis vero enuntiatio ante *φεφυρε φετυ* sic vertenda: siquidem carni spetili Atiersii auspiciis consecratae precatio facta est. Nam *υρτυ* sine dubio idem est, quod *orto(m)* h. e. oratum, unde adjectivum *orer* derivandum, sicut *pacer* pro pacato dicebatur. Quod si *ase* pro *audias* positum est, sicut Romani *ausis* pro *audeas* dicere solebant, unde in Quaestoris ratihabitione quartae quintaeque tabulae *υσαιε audientia* interpretatus sum, in *orer ose* alliteratio quaedam quaesita videtur, quam nec Virgilius neglexit in *orsa* vicissim *ore* vel *ore* vicissim *orsa* refert Aen. VII, 435. XI, 124. Sic paullo infra *salvom seritu* scriptum videbimus, ut Livius XXII, 10. in formula rogationis de vere sacro post cladem apud lacum Trasimenum acceptam *salva servata* et *datum donum duit* scripsit; nec scio an in verbis *φεφυρε φετυ* V, a, 4. et *petur-pursus fata fito perne postne sepse sarsite* VI, a, 11. eadem alliteratio quaesita sit, quae in calamitatibus recensendis. VI, a, 60. et VII, a, 49. agnoscitur: *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sonitu, savitu, preplo(ho)tatu, previ(`s)latu.*

11. Quanto studio Romani, imprimis Plautus Umber, alliterationem captaverint, docuerunt Naekius in Rhenano Museo philologico A. 1829. pag. 324—418. et Rappius in Tentamine physiologiae linguarum, tom. I. (Stuttg. et Tubing. 1836) pag. 360, coll. pag. 213 et 343. Utrumque quidem nimium esse profiteor in alliteratione quaerenda, quippe quae insciis saepe excidit; sed concedendum est Naekio, fuisse apud Romanos inveteratum cumque ipso sermone natum alliterationis amorem: unde tot cum alliteratione proverbia, tot dicta vulgaria, quae non inventa a scriptoribus, sed communi usu recepta fuisse apparet. Quaerebantur omnina verba similiter sonantia, sive literis initialibus, ut in formulis *di deaeque omnes duint,* Plaut. Most. III, 1, 126. *bona, fausta, felix, fortunataque* eveniat, Plaut. Trin. 1, 2, 3. *dono dedit, laetus lubens,* Plaut. Trin. IV, 1, 2., sive mediis syllabis, ut *strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus,* apud Plaut. Amph. V, 1, 10. sive homoeoteleuto, ut in Varronis supra laudata formula: *Terra pestem teneto; salus hic maneto,*

et apud Virg. Ecl. VIII, 80. *Limus ut hic durescit, et haec ut cera liquescit.* Quod autem praeter Ennium Calabrum praecipue Plautus Umber tali sonorum concentui studuerit, ex Umbrorum consuetudine profectum esse videtur. Umbris enim illa quoque incendiorum deprecatio debetur, *orse verse s. arses varses*, cujus quum Plinius H. N. XXVIII, 4 (2) meminisset, addidit: „Neque est facile dictu, externa verba atque ineffabilia abrogent „fidem validius, an Latina inopinata, et quae ridicula videri cogit animus." Barbarum quidem est mysticum illud *Abracadabra*, atque e Latinis vocibus corruptum *Hax Pax Deax Adimax*, quod Lobeckius in Aglaophamo T. II, p. 1332. inter formulas antipatheticas enumerat; sed Catonis verba R. R. 160. *Dories dardaries astataries*, quae Plinius H. N. XVII, extr. serio dictis inserere non ausus est, nescio an ex Umbricis verbis *dierir dertier*, quae in Lerpirii inscriptione leguntur, depravata sint.

12. Cetera omnia in Catonis loco Latine explicari possunt, si sic emendantur: „Luxum si quod est, hac cantatione sanum fiet. — Incipe cantare IN ALIO, s(anum) f(iet). „In mota et soluta DARIES DARDARIES ASTATARIES dic sempiterno, usque dum co„ëant." Luxa membra enim Paulus Diaconus *e suis locis mota et soluta* interpretatur, atque *sempiterno* Cato etiam apud Charisium ed. Putsch. pag. 194. dixit. In sequentibus idem Cato sic scripsisse videtur: „Quotidie cantato IN ALIO, s(anum) f(iet) vel luxatum: „vel hoc modo: HAVAT, HAVAT, HAVAT: ISTA PISTA SISTA: DAMNABO DAM„NAVSTRA ET LVXATOM," h. e. haveat! haveat! haveat! istam pestem sistam: domabo damna vostra et luxatum. Lerpirii autem inscriptio, si *s* litera pro *r* scribitur simulque ante eam omissa *n* inseritur, sic legi vertique potest:

Lerpirios Santirpios dui(n)s fo(n)s fovfe(n)s derties dieris,
Lerpirius e Sanctis Hirpiis duit fovens fovefaciens dicatis Diris,
votes fases, vef narotu, vef poni sisti(n)s.
votis factis, partim dictu, partim postea sistens.

Participium *duins* pro *dedit* positum videtur, sicut in tertia tabula *dirsa(n)s* pro *dicavit*, unde *dertus s. dirstus* derivatur tanquam participium praeteriti passivi. *Fasus* sic pro *factus* dicitur, et *fovfe(n)s* pro *fovefaciens*, quemadmodum *far* in tertia tabula pro *facere* et *fetu* pro *facito*: *fo(n)s* vero sic usurpatur, ut *volens* apud Virgil. A. X, 677., ubi legitur: „*Volens* vos Turnus adoro," sive πρόφρων apud Hom. Od. XIII, 406., ubi scriptum est: πρόφρων κεν δὴ ἔπειτα Δία Κρονίωνα λιτοίμην. Postremis verbis inscriptionis similia habes apud Orell. 1573. „Esculapio *dictu et factu* Isochrisus," et 1579. „*voto suscepto.*" Particulae *vef—vef* etiam in tertia tabula leguntur, quemadmodum *duir* pro *dedit*: reliqua interpretatione nostra non indigent.

13. Alliterationi vim quandam magicam inesse putabant Itali: unde non solum in Virgilii versibus Ecl. VIII. intercalaribus:

Incipe *Maenalios mecum, mea tibia, versus*, v. 21 sqq.

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim, v. 68 sqq.

sed etiam in precibus quaesita videtur, ut in Accii Aeneadis aut Decio apud Non. Marc. II, 895. s. v. *verruncent:*

Te, Sancte, venerans precibus, *Invicte, invoco,*

Portenta ut *populo, patriae* verruncent bene!

apud Plautum Rud. II, 1, 16.

Nunc *Venerem* hanc *veneremur* bonam, ut nos lepide adjuverit hodie!

et Mercat. IV, 1, 12.

Apollo, quaeso te, ut des pacem propitius,

Salutem et sanitatem nostrae familiae,

Meoque ut parcas gnato pace propitius!

Sic in agro lustrando apud Festum s. v. *pesestas:*

Avertas *morbum, mortem,* labem, nebulam et impetiginem!

et apud Catonem R. R. 141. „Mars *Pater*, te *precor* quaesoque, uti sies volens *propitius* „mihi, domo, familiaeque nostrae, quoius rei ergo agrum, terram, fundumque meum suo- „vitaurilia circumagi jussi: ut tu morbos *visos invisosque, viduertatem vastitudinemque*, „calamitates intemperiasque prohibessis, defendas averruncesque: utique tu *fruges, fru- „menta, vineta virgultaque* grandire beneque evenire sinas; *pastores pecuaque salva servas- „sis*, duisque bonam salutem valetudinemque mihi, domo, familiaeque nostrae. Harumce „rerum ergo fundi, terrae, agrique mei *lustrandi lustrique faciendi* ergo, sicuti dixi, macte „hisce suovitaurilibus lactentibus immolandis esto. Mars Pater! ejusdem rei ergo macte „hisce suovitaurilibus lactentibus esto.“

14. Has preces eo libentius protuli, quo magis similes videbuntur iis, quae in tabulis Iguvinis legimus: in quibus non minus quaesitum invenimus aequalem verborum exitum, ut *arsmor dersècor subator; vasetom est, pesetom est, peretom est, frosetom est, daetom est; virseto avirseto vas est*, imo *pers(e)i mers(e)i* pro *perse mers est* s. *πεϱε μεϱς εστ* IV, a, 18. Quemadmodum enim *fossei* sive *fonsir* pro *fons* sir s. *fovens sis* legimus, sic subjunctivus *mers(e)i* pro *mers est* usurpari potuit, ut verbum simile exsisteret particulae *pers(e)i*. Verba vero *persei mersei* s. *persi mersi* significare *siquidem medicum est atque salutare*, inde colligo, quod *μεϱς* Umbrorum ejusdem originis mihi videtur, atque magistratus summi nomen apud Oscos *Meddix* h. e. *Μέδων* secundum Festum, qui s. v. *Sufes* etiam *Mediastuticus* pro *Meddix tuticus* Liv. XXVI, 6. scripsit. Particula *persei*, quia *πεϱε* scribitur, simplex est, neque composita e *per* s. *pro* et *sei* s. *si*, atque significat *siquidem*, quemadmodum *porsei* VI, b, 15. s. *πυϱε* III, a, 7. II, 5. V, a, 26. idem quod *pusei* VII, b, 3. s. *πυξε* IV, a, 34. V, b, 9. a, 4. h. e. *sicut*. Postremo loco *πυξε νειπ*

εῥετα scriptum est pro *pus(e)i neip (h)er(e)itu*, in quo *eritu*, sicut *naratu* in inscriptione Lerpirii, adverbii vicem obtinet, et, sicut *eritudo* apud Paulum Diaconum, *εἰρέρου* conditionem sive servilem animum designat, quo libera esse debet vera supplicantium poenitentia. Hinc *pusi neip heritu* idem significat, quod *etsi nec serviliter*, *subator sent* autem *submissi sunt*, sicut *porsei subra screhitor sent* VI, b, 15. *quemadmodum supra scripti sunt* (ritus). Ii vero, qui sine servili animo submissi sive, *si* participium pluralis numeri a verbo supra explicato *suboco* derivandum est, supplicantes dicuntur, sunt cives Iguvinae urbis, *dersecor* h. e. dediticii vocati. Quia enim Umbri *dirso* pro *dico* dicebant, *dersecor* addictos et devotos designasse videtur; *arsmor* vero sunt *ἄρθμιοι* sive οἱ *κατὰ φιλίαν ἡρμοσμένοι* cives: quod quidem magis apparebit, quum postremum nostrarum precum versum explicabimus.

15. In precibus nostris tres periodos videmus per conjunctionem *pers(e)i* constructas, ante quas singulas repetitur numinis invocatio. Prima periodus ab apodosi *orer ose* incipiens ex iis, quae modo exposui, facile intelligitur; multo obscuriores sunt, quae sequuntur. *T(o)uer pe(r)seler* quidem dativos esse pluralis numeri pro *tuis lustrationibus*, vix potest in dubium vocari; sed e reliquis pleraque nonnisi hariolando assequi mihi licuit. *Vasetom est* Umbrice dictum esse pro *vacatum est*, inde conjeci, quod IV, a, 8. *αντεῤ Fακαξε Fαζετωμισε* pro *ander vacose vasetome fust* VI, a, 47. scriptum legitur. Hinc *pesetom est* pro *pausatum sive cessatum est* positum videri potest, quia valde sollensis est verborum idem fere significantium cumulatio: id quod non solum Fetialis formula apud Livium I, 32. coll. Gell. XVI, 4., sed multae aliae docent. Quemadmodum enim apud Livium legimus *censuit, consensit, conscivit;* sic apud Varronem L. L. VII, 8. in augurali formula *conregione, conspicione, cortumione*. *Peretom est*, si refertur ad *frosetom est, daetom est*, quae Graecis verbis *φραστόν* et *δαητόν* respondere videntur, *(com)pertum* est significat, sed *paratum est*, si ad verborum contextum respicimus. *Virseto, avirseto*, si ex formula *arse verse* (incendium verte s. verrunca) recte conjicitur, Umbros *verser* dixisse pro *vertere s. verruncare*, supina quasi hujus verbi sunt cum *vas* s. *fas* construenda, quia substantivorum ablativi, ut *esu sorsu persondru pihaclu*, non in o, sed in *u* exire solent. Nam *a(r)smo, v(e)iro, pequo, castruo* in versu extremo pro *arsmof, veirof, pequof, castruof* scriptum esse, non solum ex antecedente *nerf* et insequente *fri*, pro quo *frif* legitur VI, b, 52. a, 3. et VII, a, 30., sed etiam e *καστρῳFυ* III, a, 20. 22. pro *καστρῳFυφ* III, a, 13. 18. cognoscitur: sunt autem ablativi pluralis numeri, per praepositionem *a* s. *de* explicandi.

16. Ad ablativos hos interpretandos ab extremo *fri* s. *frif* initium facere liceat, qui, sicut *si* s. *sif* pro *suibus*, pro *frugibus* positus esse videtur. Frugibus ruri nascentibus opponuntur *castrua* s. moenia urbis, quemadmodum *pequof* s. pecubus *viri* s. pastores secundum eas preces, quas supra e Catone R. R. 141. protuli, atque *arsmof* s. civibus

neres s. magistratus. *Castruum* a *casa* s. aedificio derivatum, sicut *menstruum* apud Romanos a *mense*, domicilium quoque designare potuit; *nerf* vero ablativum singularis esse nominis *ner*, hi loci inter se comparati docent:

VI, a, 59 sq. VII, a, 48. *nerf*, 'sihitu, an'sihitu; *Jovie*, hostatu, an(h)ostatu.

VI, a, 62. VII, a, 50. *nerus*, 'sihitir, an'sihitir; *Jovies*, hostatir, an(h)ostatir.

Nero quidem, teste Gellio XIII, 22. et Suetonio Tib. I. a Sabinis appellatus est vir fortis ac strenuus, qui erat egregia atque praestanti fortitudine, atque Glossarium e Casauboni annotatione ad Suetonium exhibet: *Nero*, ἀνδρεῖος, quemadmodum Laurentius Lydus de magistr. I, 23. p. 44. Νέρων ὁ ἰσχυρός, τῇ Σαβίνων φωνῇ, qui etiam de mensibus IV, 42. scripsit: Νερίνη γὰρ ἡ ἀνδρία ἐστί, καὶ Νέρωνας τοὺς ἀνδρείους οἱ Σαβῖνοι καλοῦσιν. Plautus Umber vero Martis uxorem Trucul. II, 6, 34. *Nerienem* vocat, quae alias quoque *Neria* dicitur, sicut *Nerius* fenerator quidam audit apud Horatium S. II, 3, 69. call. Schol. ad Epist. II, 2, 209., atque Gellius de ea: „*Nerio*, inquit, Sabinum verbum est, eoque significatur virtus et fortitudo.“ Hinc Lassenius Umbricam vocem *nerf* cum Sanscrito nomine *nara*, et Persico *ner*, comparavit, quod virum fortem significat. „Sed id, inquit „Gellius, Sabini accepisse a Graecis videntur, qui vincula et firmamenta membrorum νεῦρα „dicunt: unde nos quoque Latine *nervos* appellamus.“ Sane si *Nervae* quoque cognomen ab eadem radice deducendum est, *nerf* et *arsmo* Umbri eodem modo conjunxisse videntur, quo Q. Cicero de petit. consul. c. 10. *nervos* atque *artus* conjunxit, nervum autem gerundarum dixisse magistratum, quemadmodum Menenius Agrippa apud Livium II, 32. Romanorum Patres plebemque cum ventre membrisque comparavit.

17. Quid sub *sorsu persondru* s. sociali purgamine intelligendum sit, in secundae particulae sectione 25. jam exposui; *pihaclum* vero piaculum esse, non est, quod pluribus probem. Hoc nomen, sicut *pir* s. *pis* pro piamine, derivatur a verbo *piar* s. expiare, cujus imperativus duplex est, vel simplex *pihatu*, vel compositum *pihaf(e)i* h. e. fac, ut pietur: *fi* s. *fei* enim pro *fac* dixisse videntur Umbri, quemadmodum *fetu* s. *feitu* pro *facito*, quod nisi factum esset, *pihafi* positum esset pro *pians fi*. Si vero *ocre(m) Fisi(m)*, *tota(m) I(j)ovina(m)* accusativi casus sunt a *pihatu* dependentes, etiam *nome* accusativus est, unde dependent genitivi *ocrer Fisier*, *totar I(j)ovinar* pro *ocris Fisii* et *totae Iguvinae*: nam *totae* pro *totius* Romani dicebant antiquitus, vid. Priscian. ed. Putsch. pag. 678. et 717. Charis. pag. 132 sq. Caecilius utramque formam sic conjunxerat: „*Nullius aliae* rei, „nisi amicitiae causa“, unde idem locus corrigendus est pag. 694., ubi *ipsi* quoque pro *ipsius* scripsisse dicitur Afranius in Homine: „*Ipsi* me velle véstimenta dícito.“ Ne vero veterrimos modo Romanos sic locutos esse putemus, praeter Plautum Mil. glor. III, 1, 207. „Qui nisi adulterió studiosus rei *nullae aliae* est, ímprobus“ (cf. Fest. s. v. *aliae rei*); Rud. III. 4, 45. „Námque huic *alterae* quae patria sit, profecto néscio“; Trucul. II, 37 sq.

„Quasi vero córpori reliqueris Tuó potestatém coloris *úlli* capiendí, mala"; atque Terentium Ennuch. V, 6, 3. „Mihí *solae* ridículo fuit, quae, quíd timeret, sciébam"; Heaut. II, 3, 30 sq. „Hoc ípsa in itinere *álterae* Dum nárrat, forte audívi"; Andr. III, 5, 2 sq. „Tam „inérs, tam *nulli* cónsili sum"; cum Lucretio III, 931. „Aút *aliae* cujús desiderium ínsi„deát rei", proferam Varronem R. R. I, 2, 19. „Institutum diversa de causa, ut ex caprino „genere ad *olii* dei aram hostia adduceretur, ad *atii* non sacrificaretur"; Columellam V, 11, 10. „Aptato ita, ut *alterae* deliberatae parti conveniat"; Nepotem Eum. 1. sub fin. „Praefuit etiam *alterae* equitum alae"; atque Livium XXIV, 27. sub fin. „*aliae* partis". Cf. Caes. B. G. V, 27. ex edit. Oud.

18. Ipse Cicero pro M. Tullio secundum Priscianum scripsit: „Hoc judicium sic „exspectatur, ut non *unae* rei statui, sed omnibus constitui putetur"; idemque ad Herennium IV, 48. extr. „Non res *totae* rei necesse est similis sit". Hic in nostris quidem editionibus *toti* legitur, sed de divin. II, 13. „*Aliae* pecudis jecur nitidum atque planum „est, *aliae* horridum et exile". Quemadmodum Paulus Diac. ex Festo excerpsit: „*Alimodi* „pro *aliusmodi;* sic Cicero dixit *cuimodi* et *cuicuimodi*, Cato vero, qui in primo Originum scripserat: „De omni Tusculana civitate *soli* Luci Manili beneficium gratum fuit", et in secunda: „Qui tantisper *nullae* rei sies, dum nil agas", etiam *illimodi* et *istimodi* apud Priscian. pag. 694. Itaque non mirandum est, quod Umbri *erer* et *erar* quoque pro masculino et feminino *ejus* dixerint. In dativo contra Umbris per tria genera *ere* dicendum fuisse, ex eo colligitur, quod dativus singularis numeri per omnia trium primarum declinationum genera in *e* exit, ut *pople* (populo), *tote Ijovine* (toti Iguvinae), *nomne* (nomini). Legimus enim VII, a, 13 sq.

Prestota Serfia Serfer Martier! futu fons pacer pase tua
Prestota Serfia Serfi Martii! esto volens propitia pace tua
pople totar Ijovinar, tote Ijovine, erom nomne, erar nomne.
populo totius Iguvinae, toti Iguvinae, eorum nomini, ejus nomini.

eodemque modo VI, b, 30. 40. 50. VI, a, 11 sq. 32 sq.

Futu fo(n)s pacer pase tua ocre Fisi(e), tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.
Esto volens propitius pace tua monti Fisio, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.

Quemadmodum in his *erer* ad montem Fisium refertur, sic in illis *erom* ad populum tanquam hominum multitudinem: nam genitivus pluralis *erom* pro singulari *erer* est positus. Ceterum Umbricam linguam Latinae in eo respondisse, quod neutrum genus praeter tres similes inter se casus, qui in plurali numero in *a* vel *e* exeunt, eodem modo, quo masculinum, flectitur, finis precum nunc exponendus docet.

19. Primum hae tres preces inter se comparentur:

VI, b, 31. 40 sq. 50 sq. *Di Grabovie! salvo seritu ocre(m) Fisi(m), salva(m) seritu tota(m) Ijovina(m).*
VI, a, 12 *Fisovie San'sie! salvo seritu ocrem Fisi, totam Iovinam.*
VI, a, 33. *Tefre Joviel salvo seritu ocre Fisi, totam Ijovinam.*
N. N. salvum servato montem Fisium, (salvam servato) totam Iguvinam.

VI, b, 31 sq. 41 sq. 51 sq. *Di Grabovie! salv(v)o(m) seritu ocrer Fisier, totar Ijovinar nome.*
VI, a, 12 sq. *Fisovie San'sie! salvo seritu ocrer Fisier, totar Iovinar nome.*
VI, a, 33 sq. *Tefre Jovie! salvom seritu ocrer Fisier, totar Iovinar nome.*
N. N. salvum servato montis Fisii, totius Iguvinae nomen.

VI, b, 32 sq. 42. 52. *nerf, arsmo, v(e)iro, pequo, castruo, fri(f), salv(v)a seritu.*
VI, a, 13. *nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, frif, salva seritu.*
VI, a, 34. *nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, fri, salva seritu.*
(de) magistratu, civibus, viris, pecubus, moenibus, frugibus, salva servato.

VI, b, 33. 42 sq. 52 sq. *Futu fo(n)s pacer pase tu(v)a ocre Fisi, tote I(j)ovine, erer nomne, erar nomne.*
VI, a, 13 sq. *Futu fons pacer pase tua ocre Fisi, tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.*
VI, a, 34 sq. *Futu fons pacer pase tua ocre Fisi, tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.*
Esto volens propitius pace tua monti Fisio, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.

VI, b, 33 sq. 43. 53. *Di Grabovie! tio(m) es(s)u bue peracri pihaclu (etru, tertiu)!*
VI, a, 14. *Fisovie San'sie! tiom esa mefa spefa Fisovina!*
VI, a, 35. *Tefre Ijovie! tiom esu sorsu persondru Tefrali pihaclu!*
N. N. tibi hoc bove sacri (hac maza spissa, hoc sociali purgamine) piaculo!

VI, b, 34. 43 sq. 53 sq. *ocriper Fis(s)iu, totaper I(j)ovina, erer nomneper, erar nomneper.*
VI, a, 14 sq. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
VI, a, 35 sq. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.

VI, b, 34. 44. 55. *Di Grabovie! tio(m) subocav.*
VI, a, 15. *Fisovie San'sie! tiom subocav.*
VI, a, 36. *Tefre Jovie! tiom subocav.*
N. N. tibi supplicavi.

20. Iisdem haec respondent:

VII, a, 15. 28 sq. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! salvom seritu poplo(m) totar Ijovinar!*
Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! salvum servato populum totius Iguvinae!

VII, a, 15 sq. 29 sq. *salva seritu(u) totam Ijovinam! Prestota 'Serfia 'Serfer Martier!*
salvam servato totam Iguvinam! Prestota 'Serfia 'Serfi Martii!

VII, a, 16 sq. 30. *salvo(m) seritu popler totar Ijovinar, totar Ijovinar nome!*
salvum servato populi totius Iguvinae, totius Iguvinae nomen!

VII, a, 17. 30 sq. *nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, frif, salva seritu!*
(de) magistratu, civibus, viris, pecubus, moenibus, frugibus, salva servato!
VII, a, 17 sq. 31. *Futu fons pacer pase tua pople tatar Ijavinar, tate Ijovine, erer nomne, erar nomne.*
Esto valens propitia pace tua populo totius Iguvinae, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.
VII, a, 18. 31 sq. *Prestata 'Serfia 'Serfer Martier! tiom esir vesclir adrer (alfer),*
Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! tibi his vasculis atris (albis),
VII, a, 18 sq. 32 sq. *popluper tatar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.
VII, a, 19 sq. 33. *Prestata 'Serfia 'Serfer Martier! tiom subocavv!*
Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! tibi supplicavi!
Quemadmodum vera VI, a, 15. additur *Fisovie! frite tiam subocav*, h. e. Fisovie! fiducia tibi supplicavi; sic VII, a, 20. et 33 sq. addita leguntur haec:
Prestatar 'Serfiar 'Serfer Martier foner frite tiom subocavv.
Prestotae 'Serfiae 'Serfi Martii volentis fiducia tibi supplicavi.
Tum post verba *ennom persclu eso deitu* s. *persnimu*, h. e. deinde lustratione hoc dicita s. precatar, quibuscum camparanda sunt, qnae Cata R. R. 141. exhibet: *vino praefamino, sic dicito*, quatnar extremi versus sic repetuntur:
VII, a, 21. 34. *Prestata 'Serfia 'Serfer Martier! tiom isir vesclir adrir (alfer), tiom plener!*
VII, a, 21 sq. 35. *popluper tatar Ijavinar, tataper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper!.*
VII, a, 22. 35 sq. *Prestata 'Serfia 'Serfer Martier! tiam subacavv.*
VII, a, 22 sq. 36. *Prestotar 'Serfiar 'Serfer Martier faner frite tiam subocavv.*
Addita igitnr sunt verba ad *vesclir* s. *vasculis* relata *tiom plener* s. *tibi plenis*.

21. In postremis contra precibus ad Jovem Grabavium factis VI, b, 54 sq. inserta sunt haec:

Di Grabovie! tio comohota tribrisine buo peracnio pihaclo
acriper Fisiu, totaper Ijavina, erer nomneper, erar nomneper.

Haec nt intelligantur, monendum est, verbis *comohota tribrisine* commactatianem triplicem boum sacrium piaculorum indicari, *buo peracnio pihacla* igitur scriptum esse pro *buom peracniom pihaclom*, sicut *tia* pro *tiom*: esse autem *comohota tribrisine* ablativos singularis numeri instrumentales, sicut *es(s)u bue peracri pihaclu* VI, b, 33 sq. 43. 53; *buom peracniom pihaclom* contra genitivos pluralis numeri, sicut *ero* s. *erom* VII, a, 13 sq. Quemadmodum igitur Latini inter ablativos singularis numeri *bove sacri piaculo* et genitivos pluralis *boum sacrium piaculûm* antiquitus distinxerunt, sic Umbri inter ablativos singularis *bue peracri pihaclu* et genitivos pluralis *buo(m) peracnio(m) pihaclo(m)*: in ablativo enim Umbros *u* pro o scripsisse, supra §. 15. jam monui. In plurali quidem numero *arsmo, viro, pequo, castruo*, scriptum legimus; sed in his ablativis litera finalis *f* abjecta est, quia VII, a, 3. *abrof* pro

obrons s. *aprugnis* VII, a, 43. scriptum legitur. Etiam feminina nomina, ut *arvio* et *vatuo* pro *arvia* et *votue*, in o exire, in secunda particula §. 23. jam probavi, unde *verofe treblono* VI, a, 47. eodem genere positum videtur. Sed si qua masculina vel neutra in o exeunt, ut *persclo* VI, b, 1., proprie *om* vel *ome* scribendum fuit. Sic etiam supina *virseto, ovirseto* supra in o exeuntia vidimus, etsi infra ablativos *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sonitu, savitu, praeplo(ho)tatu, previ(s)latu,* legemus: nam apud Latinos quoque pariter *ita facto opus est*, ac *si hoc fas est dictu* dicebatur. Omnino autem Umbri in fine verborum *u* pro Latino o, o contra pro Latino *u* posuisse videntur: sic enim supra *eso deitu* pro *illud dicito*, sed *esu pihaclu* pro *illo piaculo* legimus.

22. Etiam ablativi cum praepositionibus *co(m)* et *pe(r)* compositi, praeter adverbium alio modo natum *trioper* pro *ter*, semper in *u*, nunquam in o exeunt; *ennom* vero Umbri in casu locali pro *ennome* s. *enome*, *ινǝμεκ*, dicebant ab illo pronomine, unde Latinorum *enim* pro *nam, namque, nempe*, derivandum est. Haec enim adverbia, ut nostrum *denn*, proprie *secundum eam rationem* significantia, accusativos esse pronominum, sicut Graecorum *νιν*, nemo amplius erit, qui dubitet. Sic Umbris tria fuerunt pronomina *enur, erur, esur*, unde adverbia illa nata sunt, quae in secunda hujus operis particula §. 4. recensui. Ceterum Umbros, praeterquam quod literam *m* finalem abjicere solebant, Romanis similiter declinavisse accusativos, illae docent enuntiationes, in quibus *seritu* pro *servato* ab *ἐρύω* positum est:

VII, a, 15. 29. *salvom* seritu *poplo(m)* totar Ijovinar.

VII, a, 15 sq. 29. *solva(m)* seritu *totam Ijovinam*.

VII, a, 16 sq. 30. *salvo(m)* seritu popler totar Ijovinar, totar Ijovinar *nome*.

VII, a, 17. 31. *salva* seritu (in neutro pluralis numeri genere).

In nomine *salvvom* VI, b, 41. duae consonantes *vv* conjunctae sunt, ut duae *ss* in *essu* VI, b, 43. et duae vocales *uu* in *serituu* VII, a, 15; *καστρυϝυ* contra III, a, 20. 22. scriptum est pro *castruo*, ne duae *uu* conjungerentur, quarum altera *u*, altera o pronuntianda esset, quemadmodum apud Romanos, qui, quum *salvom* scribebant, nihilo minus *solvum* pronuntiabant, *quoius* pro *cujus* et *quoi* pro *cui* scribebatur, ne duae *vv* conjungerentur, quarum altera consonans, altera vocalis esset: Umbros vero *salvom* quidem scripsisse, sed *salvum* pronuntiasse, non est credibile. Etsi enim Tuscorum literis, quia litera o carebant, *σαλϝυμ* scribendum erat, *salvom* tamen pronuntiatum esse videtur. Hinc ex Latinis solis, non e Tuscis literis disci potest, quomodo Umbri vocalium o et *u* distinxerint usum.

23. Umbros in quarta quoque declinatione o pro *u* dixisse, nomen *trifor* pro *tribu* docet in precibus ad *Prestotam Serfiam Serfer Martier* in duplici sacrificio sic praescriptis:

VII, a, 9 sq. *Prestota 'Serfio 'Serfer Mortier! tiom esir vesclir adrir,*
VII, a, 25 sq. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom esir vesclir altir,*
Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! tibi his vasculis atris (albis),
VII, a, 10 sq. *popluper totar Ijovinor, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
VII, a, 26. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, eror nomneper.*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.
VII, a, 11. *Prestoto 'Serfia 'Serfer Martier!* **pre***vendu via, ecla atero,*
VII, a, 26 sq. *Prestota 'Serfio 'Serfer Martier!* **aha***vendu via, eclo atero,*
Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! subvenito bene, extra perniciem,
VII, a, 11 sq. *tote Tarsinate trifo, Tarsinote, Tursce, Naharce, Jabusce nomne;*
VII, a, 27. *pople totor Ijovinar, tote Ijovine;*
toti Tadinati tribui, Tadinati, Tuderti, Naharti, Japygico nomini;
(populo totius Iguvinae, toti Iguvinae);
VII, a, 12. *totor Torsinater trifor, Torsinoter, Tuscer, Nahorcer, Jobuscer nomner*
VII, a, 27 sq. *popler totar Ijovinar, totar Ijovinar*
totius Tadinatis tribus, Tadinatis, Tudertis, Nahartis, Japygici nominis
(populi totius Iguvinae, totius Iguvinae)
VII, a, 13. *nerus, sitir, on'sihitir; Jovies, hostatir, onostatir, ero nomne.*
VII, a, 28. *nerus, 'sihitir, on'sihitir; Jovies, hostatir, anhostatir, ero nomne, erar nomne.*
magistratibus, vocatis, non vocatis; nobilibus, hostiatis, non hostiatis, eorum nomini, ejus nomini.

Hic sacra cum vasculis atris pro tota Tadinate tribu, sacra vero cum vasculis albis pro populo totius Iguvinae fieri, non est, quod pluribus verbis evincam: sunt autem praeter extremum versum illa potissimum explicanda, in quibus idem verbum *vendu*, h. e. *venito*, cum variis praepositionibus *pre* et *aha* compositum est.

24. Quum imperativis *prevendu* et *ahavendu* idem significari videatur, quod apud Romanos *subvenito* et *supervenito* dicitur; equidem Graecorum verba *περιβαίνω* et *ἀμφιβαίνω* comparans praepositiones *pre* et *aha* easdem esse puto, quae Graecorum *περί* et *ἀμφί*, adverbium *via* sive *Fεα* IV, a, 14. autem idem quod *εὖ* sive *bene* a verbo *beo* derivatum. Sic enim apud Arnobium adv. gent. IV. legimus: „Flora, illa genitrix et sancta, — *bene* curat, ut arva florescant“; atque *εὖ* etiam apud Sophoclem in Oed. Col. 638. verbo postponitur: *Ω Ζεῦ, διδοίης τοῖσι τοιούτοισιν εὖ.* Porro si Umbri *ecla* pro *extra* dicebant, *ecla otero* explicandum videtur *ἔξω ἀτηροῦ* sive *extra perniciem;* hanc autem esse vim tempestatis calamitosae, quam Graeci *τὴν θεόφιν* sive *θεοῦ βίαν* appellabant, *coeli vim majorem* Columella I, 7, 1. *vim divinam* Ulpianus pluribus locis, infra videbimus. „Ante omnia „autem, scripsit Plinius H. N. XVIII, 69, 1. (28, 40), duo genera esse coelestis injuriae „meminisse debemus. Unum, quod tempestates vocamus, in quibus grandines, procellae,

„ceteraque similia intelliguntur: quae quum acciderint, *vis major* appellatur. — Alia sunt „illa, quae silente coelo serenisque noctibus fiunt, nullo sentiente, nisi quum facta sunt: „publica haec et magnae differentiae a prioribus, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis „carbunculum appellantibus, omnibus vero sterilitatem". Calamitosam grandinem, ut ceteras tempestates, a daemonibus immitti, scripsit Theophrastus Caus. V, 9. Ejusmodi daemones apud Umbros fuerunt 'Serfus Martius, Prestota 'Serfia 'Serfi Martii, Tursa 'Serfia 'Serfi Martii, et Tursa Jovia, ad quos illae preces fiunt, quae uuno interpretandae nobis restant. Ad has antem preces explicandas eo magis jam nunc aggredior, quod non solum iisdem verbis finiuntur, quae in superioribus precibus nondum illustravi, sed similia etiam continent, quorum comparatione lux quaedam aspergitur obscuris, quae sunt intellectu difficilia.

25. Preces, quae adhuc interpretandae restant, si invocationem '*Serfe Martie! Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! Tursa 'Serfia 'Serfer Martier!* trium nominum designatione NN. NN. NN. indicare licet, sic sibi respondent:

VI, a, 57 sq. *NN. NN. NN. totam Tarsinatem trifo, Tarsinatem, Tuscom, Naharcom, Jabuscom nome;*
VII, a, 47. *Tursa Jovia! totam Tarsinatem trifo, Tarsinatem, Tuscom, Naharcom, Japusco nome;*
NN. NN. NN. (NN). tota Tadinate tribu, Tadinate, Tuderte, Naharte, Japygico nomine;
VI, a, 59. *totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Jabuscer nomner*
VII, a, 47 sq. *totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Japuscer nomner*
totius Tadinatis tribus, Tadinatis, Tudertis, Nahartis, Japygici nominis
VI, a, 59 sq. *nerf, 'sihitu, an'sihitu; Jovie, hostatu, anhostatu:*
VII, a, 48. *nerf, 'sihitu, an'sihitu; Jovie, hostatu, anostatu:*
magistratui, vocato, non vocato; nobili, hostiato, non hostiato, (caveto s. cavetote)
VI, a, 60. *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sonitu, savitu, preplotatu, previlatu.*
VII, a, 49. *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sunitu, savitu, preplohotatu, previ slatu.*
(ab) incendio, terrae motu, sideratione, ninctu, grandine, tonitru, fulmine, profluvio, turbine.
VI, a, 61 sq. *NN. NN. NN. fututo foner, pacrer pase vestra, pople totar Ijovinar, tote Ijovine:*
VII, a, 49 sq. *Tursa Jovia! futu fons, pacer pase tua, pople totar Iovinar, tote Iovine:*
NN. NN. NN. (NN). estote volentes, propitii pace vestra, populo totius Iguvinae, toti Iguvinae:
VI, a, 62. *ero nerus, 'sihitir, an'sihitir; Jovies, hostatir, anostatir, ero nomne, erar nomne.*
VII, a, 50 sq. *erar nerus, 'sihitir, an'sihitir; Jovies, hostatir, onhostatir, erom nomne, erar nomne.*
eorum (ejus) magistratibus, vocatis, non vocatis; nobilibus, hostiatis, non hostiatis, eorum nomini, ejus nomini.

In his, etsi multa obscura sunt, agnoscitur tamen haec numerorum differentia:

Sing. *Futu fons, pacer pase tua — erar nerus* cet.
Plur. *Fututo foner, pacrer pase vestra — ero nerus* cet.

Sing. *nerf*, *'sihitu*, *an'sihitu*; *Jovie*, *hostatu*, *anhostatu*.
Plur. *nerus*, *'sihitir*, *an'sihitir*; *Jovies*, *hostatir*, *anhostotir*.

26. Hic singularis *futu fons*, *pacer pase tua* ad unam Tursam Joviam, pluralis vero *fututo foner*, *pacrer pase vestra* ad tria nomina simul respicit. Idem tamen de genitivis *eror* et *ero* dici nequit; sed e postremis precum verbis *ero(m) nomne*, *erar nomne*, cognoscitur, pluralem *ero(m)* ad collectivum *pople totar I(j)ovinar*, singularem vero *erar* ad dativum *tote I(j)ovine* referendum esse. Notandum autem, quod eadem nomina, quae populo totius Iguvinae in plurali numero (*nerus* et *Jovies*) apponuntur, toti Tadinati tribui in singulari (*nerf* et *Jovie*) apposita sint. Ex his nominibus *nerf* jam supra in ablativo casu pro *magistratu* positum vidimus; *nerus* tamen dativum pluralis esse, ea, quae antecedunt, evincunt. *Jovie* quidem, si cum *pople* comparatur, in dativo casu positum esse videtur, quemadmodum *Jovies* in plurali numero; at quum apposita nomina *hostatu*, *an(h)ostotu*, in ablativo casu posita sint, *Jovie* pro *Jovieme* in casu locali scriptum puto, quemadmodum antecedentia nomina *totam Torsinatem trifo* cet. Cur illa nomina in casu locali vel ablativo posita sint, equidem dicere nescio, quia verbum omissum est, unde nomina dependeant; sed ne in accusativo casu posita putes, quum VI, b, 46. *toteme Iovinem* in casu locali scriptum legatur, monendum est, quod *Tarsinatem nome*, ut *Ταρινατε νυμεμ* IV, a, 17., in neutro genere nonnisi pro casu locali haberi possit. Equidem quum imperativos *caveto* vel *cavetote* supplerem, non potui quin dativos pro *nerf* et *Jovie* redderem; sed nomina apposita *'sihitu*, *an'sihitu*, et *hostatu*, *an(h)ostotu* in ablativo casu posita puto, quae ne pro imperativis habeantur, prohibent pluralis numeri formae *'sihitir*, *an'sihitir*, et *hostotir*, *an(h)ostotir*. Dubitari praeterea nequit, *an* Umbricum fuisse *α* privativum, quum *an* sit Latinorum *in*, sicut *ander* in Iguvinis tabulis pro *inter* legitur.

27. *Jovios* equidem a Jove, quemadmodum Graecorum *δίους* a *Διός* nomine, appellatos puto, atque nobiles sive proceres interpretor, a magistratibus (*nerus*) sive potestate aliqua praeditis sejunctos. Sed quid sibi velint apposita illis participialia, definiri vix potest, nisi simul pro praesentibus et absentibus preces fieri censeamus. Donec igitur melius quid reperiatur, *'sihitos* citos sive vocatos, *hostatos* vero hostiatos intelligo, quemadmodum *an'sihitos* et *anhostatos* eos, qui hostiis caesis non affuerunt. A participialibus istis differunt ablativi nominum calamitates significantium, in quibus §. 10. extr. alliterationem notavimus. Ex ablativis illis, quos jam in superiore particula §. 28. interpretari conatus sum, *tursitum* incendium designare, ex iis, quae de Tursarum nomine monui, facile intelligitur; nam ne *tursitum* solis torrorem interpreter, sicut *tremitum* tremorem sive terrae motum, prohibet *hondu holtu*, quo in superiore particula §. 15. *ἡλίωσιν* sive siderationem significari dixi. *Ninctum* et *sonitum* pro nivibus et tonitru Romani quoque dixerunt, quibus ob alliterationem quaesitam nimbi et fulmina sub *νιφετῶ* (*nepitu*) et

saevitus (*savitu*) nominibus addita videntur, cf. Lucret. VI, 280 sqq. Sic Romani *tempestatis* nomine de coeli statn tnrbato ntebantur, ut Cic. Phil. V, 6. Virg. A. V, 694; maximo vero Iguvinis tabnlis respondent ea, quae apud Cicer. N. D. II, 5. leguntur: „quae „terreret animos fulminibus, tempestatibus, nimbis, nivibus, grandinibus, vastitate, pesti„lentia, terrae motibus et saepe fremitibus lapideisqne imbribus et guttis imbrium quasi „cruentis“, cet. An voce *preplo(ho)tatu* pluviosa hiems vel proflnvinm aquarum, et *previ(`s)latu* procella ant proflatus turbinnm designetur, alii dijudicent, qui acutiori praediti sunt ingenio: *procellas* sane Plinius H. N. XVIII, 69, I. (28, 40) ante alias nominat tempestates, quae si a *procellendo* dictae sunt, non valde differunt a *previ`slatu*, h. e. si *πϱεFε* IV, b, 29. V, a, 9. idem significat, quod Graeca praepositio *πϱό* vel Latina *prae* et Umbrica *pre*, unde III, a, 13 & 18. *πϱεFεϱ, τυπλεϱ, τϱιπλεϱ,* sibi respondent, *praeclatu* s. *praecellatu*.

28. Etsi multa eorum, quae modo interpretari conatus sum, incerta manent, satis tamen ex illis intelligitur, qualis fnerit apud Umbros quamqne varia nominum flexio, quae quidem, etsi in plurimis Graecis atque Latinis communis, in nonnullis tamen Umbris propria fuit. Substantivorum declinatio apud Umbros tam mnltiplex fuisse videtur, quam apud Romanos; sed quinta species a nobis omittenda est, quia nihil fere illius legitur, nisi ablativus simplex *ϱι* III, a, 4 sq. et compositus *reper* h. e. pro re VII, b, 2. Ne quartae quidem declinationes nomina tam multa sunt, nt flexiones omnes legantur, quia praeter pronomina personalia, de quibus perpauca modo occurrunt, omnia declinabilia, tam numeralia et pronomina, quam adjectiva et participia, nomina propria quoque, secundum tres priores modo declinationum species flectuntur. Unum nomen quartae declinationis *trifor* s. *tribus* per plures casus variatum legitur, quibuscum similiter flexa reliquarum declinationnm nomina hic componere liceat.

	IV.	III.		II.		I.	
Nom.	*trifor.*	*nome.*	*ocar.*	*Fisiur.*	*poplur.*	*tota*	*Ijovina.*
Gen.	*trifor.*	*nomner.*	*ocrer.*	*Fisier.*	*popler.*	*totar*	*Ijovinar.*
Dat.	*trifo.*	*nomne.*	*ocre.*	*Fisi(e).*	*pople.*	*tote*	*Ijovine.*
Loc.	*trifo(m).*	*nome(m).*	*ocre(m).*	*Fisie(m).*	*poplo(m).*	*tote(me)*	*Ijovine(m).*
Acc.	*trifo(m).*	*nome.*	*ocre(m).*	*Fisi(m).*	*poplo(m).*	*tota(m)*	*Ijovina(m).*
Abl.	*τϱεφιπεϱ.*	*nomneper.*	*ocr'iper.*	*Fisiu.*	*popluper.*	*totaper.*	*Ijovina.*
			ωκϱιπεϱ.	*Φισιυ.*	*πυπλυπεϱ.*	*τυταπεϱ*	*ΙιυFινα.*

Nominativus quartae declinationis nusquam legitur, atque etiam *nome* mihi propter tres similes neutrius generis casus ex accusativo hanstnm est; *ocar* vero VI, a, 46., sicut *ωκαϱ* IV, a, 7., legitur. Reliquorum nominativorum exempla sunt *Frater Atiersiur* III, b, 11. et 16. s. *Φϱατεϱ Ατιιεϱιυϱ* III, a, 1. et 14. et *asa deveia* VI, b, 9. In genitivo

etiam *τϑτας Ιϑϝινας* IV, a, 2. et 5., in locali *totem Tarsinatem trifo* VI, a, 57 sq. s. *τϑτα Ταϸινατε τϸιφϑ* IV, a, 16. legitur.

29. Plurimas flexionum varietates ostendit *ocar Fisiur*, cujus *genitivus* est vel *ocrer Fisier* VI, a, 13. vel *ocrer Fisie* VI, a, 10, *dativus* vel *ocre Fisi* VI, a, 10 sq. vel *ocre Fisei* VI, b, 23., localis vel *ocrem Fisiem* VI, b, 46. vel *ocre Fisie* VI, b, 26. 36., *accusativus* vel *ocrem Fisim* VI, b, 49. 51. vel *ocre Fisim* VI, b, 41. vel *ocrem Fisi* VI, a, 12. vel *ocre Fisi* VI, a, 31. 33. vel *ocre Fisiei* VI, b, 29. (ap. Grut. *Fisei*); *ablativus* vel *ocriper Fis(s)iu* VI, b, 43. vel *ocreper Fisiu* VI, b, 34 sq., *ϑκϸιπεϸ Φισιϑ* IV, b, 5. 8. vel *ϑκϸιπε Φισιϑ* IV, b, 12. Sic in plurali numero legitur *Φϸατϸϑσπεϸ Ατιιεϸιϑς, αⱶτισπεϸ ειϰϝασατις*, II, 23 sq. vel *Φϸατϸϑσπε Ατιιεϸιε, αⱶτισπεϸ ειϰϝασατις* II, 28 sq., ut *τϑτα πε Ιιϑϝινα* II, 24. Ne quis miretur, quod *τϸεφιπεϸ* ibidem scriptum legatur, etsi in calamitatibus supra recensitis *tursitu, tremitu, hondu holtu* cet. legimus, monendum est, ablativos omnium fere declinationum dupliciter scribi. Sic *mani* VI, a, 24. pro *manu*, ut *αϸπιιεϸατι Φϸατϸϑ Ατιιεϸιϑ* III, a, 12. pro *arbitratu* Fratrum Atiersiorum legitur. In quinta declinatione et *ϸι* et *reper* scribi, supra jam vidimus; de reliquarum quoque declinationum formis alibi sermo fuit, atque saepius etiam sermo erit: nunc ad pluralem numerum trium priorum declinationum (nam de ceteris nihil fere legitur nisi *πϸινϑϝατϑ(ς)* s. *prinuatur* et *prinuatir*) progredi liceat. Quia vero nullum nomen exstat, quod per omnes casus flectatur, paradigmata quaedam fingam exemplis probanda.

	III.	II.	I.
Nom.	*Φϸατϸεϸ.*	*Ατιιεϸιϑϸ.*	*ϑϸνασιαϸ.*
Gen.	*Φϸατϸϑ(μ).*	*Ατιιεϸιϑ(μ).*	*ϑϸνασιαϸϑ(μ).*
Dat.	*Φϸατϸϑς.*	*Ατιιεϸιεϸ.*	*ϑϸνασιεϸ.*
Acc.	*Φϸατϸες.*	*Ατιιεϸιϑς.*	*ϑϸνασιας.*
Abl.	*Φϸατϸϑσπεϸ.*	*Ατιιεϸιες.*	*ϑϸνασιες.*

Quibus accedunt casus instrumentales

τϸε(φ) βϑφ, σιφ. *Ϝιτλϑφ τϑϸϑφ.* *Ϝιτλαφ, πϑϸκα.*

buf tr(e)if, si(f). *vitlu toru.* *vitla, porca.*

30. Pro *Φϸατϸεϸ* III, a, 22., cui *foner, pacrer* VI, a, 61. respondent, *Φϸατεϸ* *) exaratum est, pro *Ατιιεϸιϑϸ* vero Latinis literis *Atiersior* scribendum esset, sicut *screhitor* legitur VI, b, 15. et *arsmor dersecor subator* in precibus. Horum nominum genitivus *Φϸατϸϑ Ατιιεϸιϑ* III, a, 12. cet. scriptum est *Fratrom Atiersio* VII, b, 1 sq., dativus vero *Fratrus Atiersier* VII, b, 1. et *Atiersir* VII, b, 3. III, b, 8. et 13 sq. Ablativum supra jam legi-

*) Sic etiam II, 4 sq. in genitivo singularis numeri *ϑϸτες Ϝϑνιις Φϸατεϸ* pro plurali *ϑϸτας πϑνιις Φϸατϸϑμ* II, 10. legitur.

mus, sed accusativus nusquam legitur; exempla tamen accusativi sunt *αFες αυξεϱιατες* IV, b, 1. et *aveis aseriater* VI, b, 1. Addita illis adjectiva *πεϱναιες*, *πυσναες* ad primam declinationem, in qua saepius *e* pro *a* scribitur, referenda esse, ex *αFειφ* (*avif* VI, a, 48) *πεϱναιαφ*, *πυστναιαφ* IV, a, 10 sq. intelligitur. Legitur antem *στϱυꟻζλας φιχλας συφαφιας* V, a, 41., ut in nominativo *anclar* VI, b, 16., in genitivo *σεστεντασιαϱυ υϱνασιαϱυ* II, 2 sq. *μενξαϱυ ζεϱσιαϱυ* V, a, 16. et *pracopracotarum* VI, b, 12. Dativum pluralis numeri a genitivo singularis vix discerni posse, in superiore particula §. 9. monui, ubi tamen *Sehmenier dequrier* tanquam genitivum, et *Σεμενιες τεκυϱιες* V, b, 1. tanquam dativum interpretatus sum. Non minus facile permutantur accusativus et ablativus pluralis: quum enim IV, b, 2. accusativo *αFες* apponantur adjectiva *πεϱναιες*, *πυσναες*, etiam praepositiones *πϱε* et *πυς* cum accusativis *Fεϱες τϱεπλανες*, *τεσενακες*, *Fεꟻιες*, constructae videri possent, etsi Latinis literis *ver(e)ir treblan(e)ir*, *tesenocir*, *vehier*, scriptum est, nisi eadem adjectiva ablativo *verisco* VI, b, 19 sqq. apposita legerentur.

31. Etsi *r* et *s* literae in fine nominum saepe permutantur, idem tamen non fit, ubi ablativo pluralis praepositio *co* subjungitur: hinc *τεϱμνεσκυ* IV, a, 19. pro singulari *termnuco* VI, a, 55., ut *εσυνεσκυ* III, a, 11. pro *esisco esoneir seveir* VI, b, 18., exaratum est. Sic *pesondrisco* VI, a, 40. legitur, quanquam *com prinuotir peracris socris* VI, a, 56; eodemque modo supra *Φϱατϱυσπεϱ Ατιιεϱιες*, *αꟻτισπεϱ ειχFασατις*, scriptum vidimus, quanquam *nerus*, *'sihitir*, *an'sihitir*; *Jovies*, *hostatir*, *anhostatir*, dativos in precibus, pro ablativis singularis *nerf*, *'sihitu*, *an'sihitu*; *Jovie*, *hostatu*, *anhostatu*. Nomen *nerf* quidem singulare exemplum esse videtur ablativi singularis numeri in *f* exeuntis: alias enim *fe* vel *φεμ* scribitur, ut *Fαπεφεμ αFιεκλυφε* IV, a, 14. pro *vapefe aviecla* VI, a, 51; sed si *Fεϱυφε τϱεπλανυ* IV, a, 9. sive *verofe treblano* VI, a, 47. pro pluralis numeri forma *verisco treblanir* legitur, quidni nomina quaedam in *φ* sive *f* exeuntia, ut *συϱυφ* IV, b, 34. sive *sorso(f)* VI, a, 38. pro *συϱυμ* IV, b, 28. 31. sive *sorsom* VI, a, 24. et *συϱυ* V, a, 8., ad singularem numerum referenda esse putemus? Revera *Trahaf Sahate* VII, a, 41. pro *Τϱα Σατε* IV, a, 31. singularis est, ut *Traf Sahatam* et *Traha Sohata* VII, a, 39. *Traha Sahatam* VII, a, 44 sq. pro *Τϱα Σαꟻτα* et *Σαταμε* IV, a, 35. 38. Sic *nerf* in singulari numero poni potuit, etiamsi additi in precibus ablativi *arsmo*, *v(e)iro*, *pequo*, *castruo*, *fri(f)* ad pluralem numerum referendi videntur; cf. §. 15 sq. et 21. *Nerf* tamen in plurali quoque numero dici potuisse, nomen *τυφ* IV, a, 41. docet, quod, quum in loco simili VII, a, 46. *dur* legatur, pro *τυϱφ* scriptum est, neque magis differt a *τυϱες* IV, a, 20., quam numerale *τϱεφ* a *τϱες* II, 18. *Τυφ* etiam ablativum fuisse numeralis *τυFα* h. e. *duo*, e composito *desenduf* pro *duodecim* VII, b, 2. intelligitur: praeterea *τυφ* et *τϱεφ* s. *τϱιφ* sibi respondebant, ut *τυFα* et *τϱια* II, 32. 34. I, 2., *τυFες* et *τϱις* II, 18 sq. E numeralibus cardinalibus nihil amplius legitur in Iguvinis tabulis.

32. Sunt autem duo pronomina demonstrativa *erur* et *esur*, cf. §. 8., quorum tam multae flexiones leguntur, ut eas cum adjectivo *totur* sic conjungere libeat, ut, quae in tabulis ipsis scriptae sint, mutatis typis distinguantur.

Singularis.

	Masculinum.			Femininum.			Neutrum.		
Nom.	totur,	erur,	esur.	tota,	era,	esa.	toto(m),	ero(m),	eso(m).
Gen.	toter,	*erer,*	eser.	*totar,*	*erar,*	esar.	toter,	erer,	eser.
Dat.	tote,	ere,	ese.	*tote,*	ere,	ese.	tote,	ere,	ese.
Loc.	toto(me),	ero(me),	*eso(me).*	*tota(me),*	era(me),	esa(me).	toto(me),	ero(me),	*eso(me).*
Acc.	toto(m),	ero(m),	eso(m).	*tota(m),*	era(m),	esa(m).	toto(m),	ero(m),	*eso(m).*
Abl.	totu,	eru,	*esu.*	*tota,*	era,	*esa.*	totu,	eru,	*esu.*

Pluralis.

Nom.	totor,	eror,	esor.	totar,	erar,	esar.	tote,	ere,	ese.
Gen.	toto(m),	*ero(m),*	eso(m).	totaru(m),	eraru(m),	esaru(m).	toto(m),	ero(m),	eso(m).
Dat.	toter,	erer,	eser.	toter,	erer,	eser.	toter,	erer,	eser.
Acc.	totos,	eros,	esos.	totas,	eras,	esas.	tote,	ere,	ese.
Abl.	totir,	erir,	esir.	toter,	erer,	eser.	totir,	erir,	*esir.*
Instr.	toto(f),	ero(f),	eso(f).	tota(f),	era(f),	esa(f).	toto(f),	ero(f),	*eso(f).*

Nominativus singularis numeri nusquam quidem legitur, sed exempla ejus praeter nomina supra jam laudata sunt nomen masculinum *Claverniur* III, b, 8. et femininum *Φεια* III, a, 23. b, 1. Neutrius generis nominativus e verbis compositis, ut *screhto est* VII, b, 3. *vaseto(m) est* cet. cognoscitur; sed pro *esom* plerumque *eso* VI, a, 6. sive *εσυ* III, a, 14. vel *esoc* VI, a, 25. sive *εσυκ* III, a, 1. scribitur. In plurali numero *e* pro *a* scribendum putavi, quia VI, a, 62 sq. et VII, a, 51. *este* pro *ista* legitur, sicut *ιφε* V, b, 12. 13. s. *ife* VI, a, 39. 40., quanquam *τυFα τεφρα* V, a, 27. II, 32. 34. et *τρια τεφρα* II, 21, sicut *salva* VII, a, 17. 31., scriptum est. Reliquos casus neutrum genus sine dubio cum masculino communes habuit. Dativus per tria genera sibi similis fuisse videtur, etsi non negem, in plurali numero *ir* quoque pro *er* scribi potuisse: nam et in genitivo singularis *erir* VI, b, 31. pro *erer*, sicut in ablativo pluralis *isir* VII, a, 20. 34. pro *esir*, scriptum est. Ablativum singularis supra §. 8. *esu, esa, esu* cum composito *totaper* scriptum legimus; sed *ερε ρι* pro *ea re* III, a, 4. positum est, ut *tote(me) Iovinem* VI, b, 26. 36. 46., etsi *totam Tarsinatem trifo* VI, a, 58. sive *τυτα Ταρινατε τριφυ* IV, a, 16. legitur. Pro *esome esono* VI, a, 47. *εσυμεκ εσυνυ* IV, a, 8., sed I, 29 sq. *εσυκυ εσυνυ*, et V, a, 2. *εστυ εσυνυ* scriptum est, atque *esme pople* VI, a, 55. post ablativum *esu poplu*, cui *esmei stahmei* VI, b, 5. 18. respondet. Pro *ευ ναρατυ* V, b, 8. (cf. *eso naratu* VI, b, 22) plenius exaratum est *ευ εσυμ εσυ ναρατυ* V, a, 2., cui *eo iso* VI, b, 20. respondet: ceterum pronominis sine consonante media

hae flexiones leguntur: *eam* VI, a, 16. 24. et *eaf* VII, a, 52. sive *εαφ* IV, a, 42. Instrumentalis *ἐσυφ* V, a, 40. legitur: *esisco* VI, b, 18. ante *esoncir seveir* scriptum esse, non magis est mirandum, quam *τωτας* IV, a, 2. et 5. pro genitivo *totar*; sed legitur etiam *este esono* VI, b, 56 sq., ut *este perscio* VI, b, 1. sive *εστε περσκλαμ* IV, b, 1., at *esto tudero* VI, b, 15. et 16., ut *eso tuderato* VI, b, 8. et *eso tremnu* VI, b, 2. 16. Maxime incertae autem sunt flexiones genitivi et accusativi pluralis numeri, quia exempla desunt idonea.

33. Quoniam ista pronomina primae secundaeque nominum declinationibus respondent, iis tertiae quoque declinationis adjectiva addere liceat, *fons*, *pacer* et *peracnis* s. *peracris*, cum aliis quibusdam vocabulis, quorum flexiones in tabulis Iguvinis leguntur.

Singularis.

Nom.	*fo(n)s*,	*pacer*,	peracnis s. peracris. Neutr. *verfale* VI, b, 8.
Gen.	*foner*,	pacrer,	peracner. cf. *ocrer peihaner* VI, b, 8. 19.
Dat.	fone,	pacre,	peracne. cf. *Fαφιανε* IV, b, 21. s. *Vofione* VI, a, 19. *σεFακνε* I, 23.
Loc.	fonem(e),	pacrem(e),	*peracnem*(e). cf. *ruseme* VII, a, 8. 23.
Acc.	fone(m),	pacre(m),	*peracne*(*m*). cf. *σαχρε*, *σεFακνε* V, a, 21. b, 8, 10. *σεFακνι*, 25 sqq.
Abl.	fone,	pacre,	*peracne* s. *peracr*(*e*)*i*. cf. *σαχρε* II, 30. *πανι* s. *pone* IV, b, 9. VI, b, 19 cet.

Pluralis.

Nom.	*foner*,	*pacrer*,	peracner. Neutr. vid. accus.
Gen.	fonio(m),	pacrio(m),	*peracnio*(*m*). cf. *σαχρεμ περακνεμ* III, a, 6. et Instr.
Dat.	fonus,	pacrus,	peracnis. cf. *σεFακνις* I, 25. V, a, 36.
Acc.	fones,	pacres,	peracnes. Neutr. *σαχρε σεFακνε* II, 22.
Abl.	fonus,	pacrus,	peracnis s. *peracris*. cf. *sacris* VI, a, 52. 56. *καφρυς* I, 7.
Instr.	*fone*(*f*),	pacre(f),	peracne(f). cf. *σαχρεφ* IV, b, 19 sq. s. *sacra* VI, a, 18. *σεFακνεφ* I, 22.

Notandum *peracrio* VII, a, 51. pro *περακρε*(*φ*) IV, a, 40.

His adjungam flexiones quasdam nominum *bos*, *sus*, *ovis*:

Acc. sing.	*βυμ περακνε* V, a, 5: *σιμ* s. *σι περακνε σεFακνε* V, b, 1. 7 sq. *υFεμ σεFακνι* II, 26.
Abl. »	*bue peracr*(*e*)*i* VI, b, 25 cet. *υFε περακνεμ* V, a, 10. *σαχρε υFεμ* II, 8 sqq. *υFεμ περακεμ* II, 31. *αFεκυμ* II, 28.
Gen. plur.	*buo peracnio* VI, b, 54.
Abl. »	*βυφ* IV, b, 2. 11. 21. s. *buf* VI, b, 22. a, 1. 19. *σιφ* IV, b, 7. 15. s. *si*(*f*) VI, b, 58. a, 3. *υFεφ* IV, a, 1. s. *ovi* VI, a, 43.

De vocativo praeter ea, quae in precibus explicandis supra dicta sunt, nihil est, quod addatur: cetera notatu digna in sequenti videbimus particula.

Emendanda: Pag. 5, v. 7. a fine leg. subocau. — Pag. 13, v. 13 a fine vofis. — Pag. 21, v. 2. alfer. — Pag. 24, v. 19. declinationis.